

Adabiyot, madaniyat yashasa — millat yashaydi

О‘zbekiston adabiyoti va san’ati

1956-yil 4-yanvardan chiqa boshlagan

ADABIY-BADIY, MA’NAVIY-MA’RIFIY, IJTIMOIY GAZETA

2022-yil 23-sentabr / № 33 (4692)

ХАЁТГА ҲАМОҲАНГ ОҲАНГЛАР

Чанқовузнинг дилтортар оҳанг қулоққа чалинганида кўз ўнгингизда қандай манзаралар намоён бўлади? Кўхна ва ҳамиша навқирон Сурхондарё вилояти дашту далалари, серҳосил боғларину пурвиқор төғлари, бекасам тўн кийған полвон йигитларину бошларига бежирим дўпли кийған қирқ кокилли қизлари, юзларидан нур тараляётган хизрсифат отахону оқила онахонлари, турли олимпиада ва мусобақаларда бўйниларига шода-шода олтин медаллар тақилаётган зукко ва танти ёшлари гавдаланаверади, албатта!

Сурхондарё вилоятида “Янги Ўзбекистонда эл азиз, инсон азиз” шири остида навбатдаги маънавий-маърифий тадбирларни ўтказиш учун бир гурӯҳ таниклир ёзуви, шоир, эл сўйган санъаторлар, “Маърифат” тарбиботчилари Тошкентдан улкан хаво кемасида Термиз сари парвоз қилар эканмиз, ана шу

ажиб манзараларга тезроқ ошно бўлишга ошикардик.

Самолётимиз ярим тундан ошганида Термиз аэропортига кўнди. Карнай-сурнай садолари ва сурхонча рақслар ижод ва санъат ахрига қанчалик илҳом баҳш этишини изоҳлашга жоҳат бўлмаса керак.

Сўнг автобусларда тунги Термизни томо-

ша қилиб борар эканмиз, бу заминадаги улкан бунёдкорлик ишларидан ҳайратга тушдик.

Шаҳарнинг муҳташам масканларидан бирида машварат қилиб олгач, ижодий гурухларга булиниб, вилоят туманлари сари ўйл олдик.

Таникли шоира Зулфия Мўминова, эл севгани санъаткор Гулбахор Эркулова, ёш томошабинлар театри актисалари Фаридда Умарова ва Ёдгора Зиёмумхамедова, актёр Зарифа Исоимова, хонандалар Шербек Шодиев, Роза Ражабова, “Маърифат” тарбиботчилар жамияти аъзоси Ваҳоб Рустамовдан иборат гурухимиз Шўрчи тумани сари ўйл олди.

Дастлаб туман марказидаги махаллаларда бошланган тадбирлар эртаси куни энг чекка қишлоқларгача кучга бошлади. “Совжиронбобо”, “Жойилма”, “Тұла”,

ЭЛ АЗИЗ, ИНСОН АЗИЗ

“Оқкамар”, “Яккабоғ”, “Оққўргон”, “Жарқишилоқ”, “Какайди”, “Озод”, “Эзгулик” номли махалла ва қишлоқларини кезарканмиз, ўзимизни бу оққўнгил, бегубор элнинг кайнот кучигида меҳр нурларидан баҳра олаётгандек хис этдик. Қишлоқлар нақадар обод ва кўркам, бир пайтлар ўнқир-чўнқир бўлиб ётган кучалар ўрнида кафтдек текис асфалт ўйлар, ўнлаб замонавий иншоотлар қад ростлаган. Туман маркази шаҳардан қолишмайди. Ақлини шоширадиган шунча бунёдкорлик ишлари ўз-ўзидан амалга ошиб қолмагандир! Аввало, оқилюна бошқарув, куну тун шижаотли меҳнатлар эвазигагина шундай натижага эришиш мумкинлигини изоҳлашга жоҳат йўқ.

Қайга борманг, кўз-кўзга тушади. Болалик чоғларим қишлоқда ўтган. Ўша кезлар аксарият жулдур кийинган қишлоқлар кебижирим кийинган шаҳарликларга ҳавас билан қарадик. Бугун қишлоқ одамларнинг кийиннан маданиятни ўзиборимни тортади. Ҳеч бир муболагасиз айтиши мумкинни, энди қишлоқ одамларининг кийим-бошлари чиндан орастা, чиройли! Шунга яраша уларнинг чехрасидаги табассум замирида ҳаётдан розилик, эртанги кунга умид учунлари барқ уриб турибди.

“Янги Ўзбекистонда эл азиз, инсон азиз” деган ҳаётбаш дъяват оддий шиор эмаслигини шўрчиликлар дилдан хис этадилар. Президентимиз Шавкат Мирзиёевнинг Янги Ўзбекистон тараққиёт стратегиясига қаратилган улуғвороялари, бу эзгу йўлдаги саъ-ҳаракатлар мояхитини барча бирдек терсанглидайди. Замондошларимиз шунга яраша кўлни-кўлга бериб меҳнат қилаёттир. Ана шу шижаотли меҳнатлар самарасини ҳар қадамда кўриб, кўз кувнайди. Уч минг йиллик тарихга эга буюк аждодларимизнинг эзгу фикр, эзгу сўз, эзгу амал деган ғояларини буғунги замондошларимиз изчил давом этитраётганларини биргина Шўрчи тумани мисолидан ҳам кўрдик.

ХАЛҚАРО КИНОФЕСТИВАЛЬ ЯКУНЛАНДИ

“Ипак йўли дурдонаси” XIV Тошкент халқаро кинофестивалининг ҳар бир куни қизиқарли тадбирлар, учрашувлар ва намойишларга бой бўлди. Жумладан, Ҳужжатли кино кунлари доирасида намойиш этилган ўзбекистонлик киноижодкорларнинг “Сидней Жексон феномени” (сценарий муаллифи Борис Бабаев, режиссёр Наврӯза Бийназова) ҳамда “Келдиёрнинг ишлари ва орзулари” (муаллиф Борис Бабаев, режиссёр Ҳожимурод Валиев) фильмлари мухлисларда катта қизиқиш уйғотди.

КИНОФЕСТИВАЛЬ ИШТИРОКЧИЛАРИ:

Фотима ал-ХУСАЙНАН, Қувайт Халқаро кинофестивали директори:

— Мени шундай нуфузли фестивалга таклиф қилганларидан хурсандман. Аввало, шундай нуфузли халқаро кинофестивалини ташкил этигани учун Президент Шавкат Мирзиёевга миннатдорлик билдираман. Биз Ўзбекистон билан ҳамкорликда фильм суратга олиш ниятидамиз. Насиб қилса, кейинги йил Ўзбекистонга оилавий ташриф буюроқчимиз.

Сонар МАДХУР, Ҳиндистон Миллий кинони ривожлантириш корпорацияси бошқарув раиси ўринбосари:

— Майлумки, Ҳиндистон ва Ўзбекистоннинг кино соҳасидаги ҳамкорлиги 40 йилдан бери давом этиб келяти. “Ипак йўли дурдонаси” XIV халқаро кинофестивалини доирасида бўлиб ўтган “Ҳиндистон киноси кунлари” да намойиш этилган “Reva” фильмни бутун дунёга Ўзбекистоннинг кинодаги янги контент ва иқтидорларни қабул қила олишига ишора бўлди. Фестиваль жараёнда маданият аммашиниши учун эшиклар очилди, янги ҳамкорликлар ийлуга кўйилди, мавжуд алоқалар анча кенгайди.

Биз билан ҳамкорлик тўғрисидаги янги шартноманинг имзоланиши дўстона алоқаларимиз янада мустаҳкамланишига омил бўлди.

Хонг САНГ ВУ, “Pusan” халқаро кинофестивали бадиий раҳбари:

— Шу юртда меҳмон бўлганимдан жуда хурсандман. Фестивал бизда юксак таассурут қолдириди. Унинг қайта тикланиши бутун дунё учун яхши тажриба майдони бўляпти. Ҳаммамиз бирлашиб ҳаракат қилсақ, янги ҳамкорликлар, янги фильmlар, янги санъат асрарларининг сони ортади.

Саиди РАМЕТОВА, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист:

— Бу йилги фестивалда янада кўпроқ давлатлардан киноижодкорлар, ҳалқимиз яхши кўрадиган санъаткорлар ташриф бўюрди. Бир пайтлар биз чет элларга борганимизда, “Ўзбекмиз, Ўзбекистонданмиз”, десак танишмасди. Ўша пайтлар давлатимиз ҳам дунёга танилса, фильmlаримиз халқаро фестивалларда намойиш этилса, деб ният қилган эдик. Шу ниятларимиз амалга ошияпти. Бу фестиваль факат яхшилика хизмат қиласди, миллатларни бирлашиб тарбиятни, инсонларнинг бир-бираига меҳр-оқибатини янада мустаҳкамлайди. Энг кераклиси, тинчликка, меҳр-муҳаббатга, маданият-маърифатга хизмат қиласди.

Хонободлик адабиёт муҳиби Рихсивой Назаров билан давомли суҳбатлар натижасида ёзилган ушбу мақола қатагон қурбони бўлган адабий меросни тадқиқ этишга хизмат қиласди, деган умиддамиз.

«МЕҲРОБДАН ЧАЁН»НИ ҚАЙТА ЎҚИБ...

Отамизнинг ёзишиларича, бобомиз Абдулла Қодирий 1926 йилнинг кузидаги иккичи роман – “Меҳробдан чаён”ни ёзишига киришган экан. Маълумки, 1926 йили “Муштум” журналида эълон қилган “Иигинди гаплар” номли маколоси учун адабиёт 8 марта 18 инонгача маҳкумликни бошдан кечирган. Қамоқдан чиқиран, хукумат ишларидан четалтилган, шийлон куриш, боғ-роғ қилиш ва, энг асосийси, ижод билан шугулланган. Ўша йиллари ёзилган “Меҳробдан чаён” романи чукурорқ тадқиқ этилса, адабиёт Мирзо Анвар тимсолида ўз бошига тушган адолатсизликларни қаламга олган аёналашади. Масалан, ёзувчи ҳам, асар бош қаҳрамони Мирзо Анвар ҳам ҳалол меҳнат қилиб, умрими ҳалқ фарованиелигига бағишила, фитнага учрайди.

Асар кўйидагича бошланади: “Солих махдум бу кун одатдан ташқари ешилиб кетди, масжиддан чиқиб тўғри қассобининг олдига борди”. Қўринаидики, Солих махдум пешин намозини адо этгандан кейин тириклини қиласди. Унинг бу хатти-ҳаракати, муаллифнинг диний қадриятларга муносабатини белgilasа керак.

►4

ЁЗУВЧИЛАР УЮШМАСИ ХАБАРЛАРИ

Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасида атоқли адабиётшунос, академик Бахтиёр Назаров хотирасига багишланган адабий тадқиқ ҳамда олимнинг “Иходдинг жон томири” номли китоби тадқимоти бўлиб ўтди.

Ёзувчилар уюшмаси раиси ўринбосари Файрат Мажид, таникли адиблар Муҳаммад Али, Исақон Султон ва бошқалар устоз ижодкорнинг хотирасини эъзозлаш, унинг илмий-адабий меросини тарғи этиш бўйича олиб борилаётган ишлар хусусида тўхтатиб ўтиши.

— Бахтиёр Назаров илмий-ижодий фаoliyati мобайнида янги фикрлар, теша тегмаган мавзулар устидан изланишлар олиб борди, — деди академик Наим Каримов. — У атоқли адаби ўшиорда изланишларни чуқур таҳлил қилиш билан бирга, ўзбек-америка, ўзбек-немис, ўзбек-турк адабиётларига ривожига муносиб ҳисса кўшид.

Бахтиёр Назаровнинг “Иходдинг жон томири” номли китобидан Fa�ур Fулом, Абдулла Қодирий, Абдулла Қаҳҳор, Зулфия, Одил Ёқубов, Эркин Воҳидов, Абдулла Орипов каби ўзбек адабиётининг йирик вакиллари ҳаётни ва асарларига доир тадқиқотлар ўрин олган. Айниқса, атоқли олимларнинг адабий портретлари, қардош туркӣ ҳалқлар адабиётининг машҳур намояндлари ҳақидаги маколалар, ўз даврида адабиётга энди кирил келган ижодкорларнинг шеърий тўпламларига ва ёш тадқиқотчиларнинг илмий монографияларига ёзилган муқаддималар ушбу китобни мазмунан боййтган.

Адиблар хиёбонида Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика универсиети ва Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси ҳамкорлигига Абдулла Авлоний ҳаётни ва ижодига бағишиланган адабий-маърифий тадқиқ тақизилди.

Тадқирида Абдулла Авлонийнинг бой маънавий мероси ва адаби асарларининг тарбиявий аҳамияти ҳақида, маърифатпарвар бобомиз ижодини чуқур ўрганиш, кенг тарғиб килиш бўйича университетда амалга оширилаётган ишлар хусусида сўз борди.

Ўзбекистон халқ ёзувчиси Абдулла Қаҳҳор тавалудининг 115 йиллиги муносабати билан Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси томонидан адабий музейда пресс-тур ўтказилди.

Тадқирида Абдулла Қаҳҳор йи-музейда инновацион технологиялардан унумли фойдаланилаётгани, жумладан, “SMART” – технологиялари ўрнатилгач, ўзбек, рус, инглиз, француз ва япон тилларида музей экспонатлари тўғрисидаги маълумот бериси шикни яраттилди. Навоий вилояти ҳалқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малақасини ошириш худудий маркази тақиҷотчиси Раҳима Усманова ҳамда ЎзРФА Ҳуббати, адабиёт ва фольклори институти тадқиқотчиси Раъно Муллахўжаева томонидан амалга оширилган лойиҳаларнинг афзалликларига aloҳида этийор қаратиди.

Пресс-тур давомида журналистлар музей фаoliyati билан яқиндан танишилди.

Эркин Ҳожимуҳаммад

ҲАЁТГА ҲАМОҲАНГ ОҲАНГЛАР

Давоми, бошланиши 1-саҳифада

Халқ билан мулокот асосида умидбашх фурнлар кўйилиб келаверади. Мълумотларга кўра, Сурхон заминдан Термизий номи билан машҳур юз нафардан ортиқ аллома етишиб чиқкан, уларнинг ётмиш нафари ЮНЕСКО томонидан ҳам эътироф этилган ва жаҳон цивилизациясига ҳисса кўшган даҳолар рўйхатига киритилган! Оқсан дарё оққани, гул унган жойда гуллар унгани мисол, бунунги сурхондарёлик ёшларнинг тонирларида ўша буюк алломаларнинг қони оқаётгани ҳам айни ҳақиқат. Шунга яраша бу ўғил-қизларнинг илм-маърифатга интилишлари таҳсинга лойикдир. Бу йил олий таълим муассасаларига ўқишига киргандар рейтингнинг айнан Шўрни туманининг ўрни алоҳида. Биргина "Тамаддун" қишлоғидан 40 нафардан зиёд ўғил-қиз олий таълим муассасаларига қабул қилинган ҳақидаги хушхабарни эштишнинг узи мароқли.

Давлатимиз раҳбарининг: "Бугун битта китоб ўқиган бола, эртага телевизор кўриб ўтирган ўнта болани бошқариши мумкин", деган сўзлари шўрчилик ёшларнинг қалбларини қанчалик тўлқинлантириб юборганини хис этдик. Тадбирлар давомида туман ахолиси қанчалик маънавиятга ташна ва ёшлари китобга ошондигини намоён этдилар. Айниқса, мактаб ўқувчилари Зулфия Мўминованинг "Болага китоб беринг..." шеърини шоира билан жўр бўлиб айтишлари барчага завъ улашди.

Севимли санъаткорларимиз Гулбахор Эркулованинг "Онажон", Шербек Шодиевнинг "Шахнозалар", Роза Ражабованинг хоразмча лазги қўшиклиари давраларга файз киритди, актёрлар Ёдгора Зиё-

корлар, пиру бадавлат нуронийлар, исъетоддли ёшлар тумани экан, камолга етәтганд ўғил-қизларимиз ҳам шунга муносиб бўладилар.

– Санъаткор ҳалқ ичидаги бўлсагина, асл ижодкор бўла олади, – дейди хонанда Шербек Шодиев. – Бир ҳафта мобайнида Шўрчидаги оддий, самимин инсонлар даврасида ўз ижоди санъатимизни намоиш этганим. Шўрчилик азиз инсонларнинг юз-қўзларидаги меҳри ҳеч нарсага алишиб бўлмайди.

Ижодий гурухимиз Фахридин Менгбоев раҳбарлик қилаётган "Абрамат Менгбоев" фермер хўзалиги далаларига ҳам бориб, пахтакорлар билан юзма-юз мулокот қилдилар. Жозибали куй-қўшиклар дехқонларга қанот баҳш этиди.

"Қариси бор уйнинг париси бор" деб бекорга айтишмаган. Катта ҳаёт тажрибасига эга пиру бадавлат нуронийларимизнинг умр йўллари бизлар учун ҳаёт мактабидир. Ана шундай нуронийларимиздан бири 103 ёшли Нормурод ота Ашурор. Узоқ йиллар қишлоқ хўзалиги соҳасининг ривожланиши учун хизмат киғлан Нормурод ота Ашурор 10 нафар фарзанди, 42 нафар набирабси куршовида баҳти, фаровон умргузаронлик қилмоқда. Ижодий гурухимиз отахоннинг ҳолидан хабар олгани унинг хонадонига ташриф буориб, дилдан сұхbatлашди.

Шунингдек, 83 ёшли Жўра бобо Машукоров, Қамбар ая Ражаполова хонадонида ҳам бўлиб, нуронийлар дуосини олди.

Аёл – оила, жамият гултожидир. Аёлларнинг оиласида, жамиятда тутган ўрни, уларни ҳар томонлама кўллаб-куватлаш борасида амалга оширилаётган ишлар хеч кимга сир эмас. Республика маънавият ва маърифат маркази ҳамда Шўрчи туман ҳокимилиниг томонидан "Гўзаллик" маҳалласида ўтказилган "Ўзбекистон тарихида чуқур из қолдириган маърифат-парвар аёллар" лойиҳаси доирасидаги тадбир кўтаринки руҳда ўтди. Тадбир давомида туманинг ижтимоий-иқтисодий ривожланишига ўз хиссасини кўшган, аҳолини, айниқса, ёшлар ва аёлларнинг маънавият дунёкарасиши оширишга хизмат киғлан бир гурух фаол аёллар "Ташаккорнома" ва эсадлик совғалари билан таҳдирландилар.

Ижодий сафар давомида қадими Кушон давлати саройини ўзида акс этирган музейда маънавият тарбиботчилари ва журналистлар иштирокида медиа тур ташкил этиди. Далварзинтепадан топилган гардиш буюмлар, қўйма ёмилар, эр-как ва аёлларнинг турил тақиёнчиларидан иборат жавоҳиротда феруза кўзли, зарҳал иплардан ишланган нафис маржонлар, заргарлик санъатининг ноёб намунаси сифатида ҳозир ҳам ўз қадр-кимматини ўйқотмаган бўйлар сакланётган музей баҳчада катта таассусор колдириди.

Таникли ижодкорлар тумандаги умумтъалим мактабларида ўтказган ижодкор махорат дарслари ўқувчиларда катта қизиқиш ўйғотди. Ижодий сафаримиз поёнига етар экан, барчамиз Сурхондарёнинг то абад мафтунига айланиб қолдик.

**Тўлқин ЭШБЕК,
Ўзбекистон Ёзувчилар ўюшмаси
аъзоси**

Қаҳрамон Ражабов ўзбек тарих фанида ўзига хос мактаб яратган устоз олим мақомига етишиди. Туркистондаги истиқлолчилик ҳаракатининг келиб қишиши, мақсади ва моҳияти, ривожланиш босқичлари ва таназзули – айни мактабнинг асосий йўналиши ҳисобланади.

Ўзбек олимларининг ҳам ҳалқаро минбартарларга қишиши ва жаҳон имр ахли олдида ўз сўзларини айтди, Ўзбекистон фанининг ютукларини кўз-кўз қилишларини кўпдан бўён орзу қилиб келган эдик. Қаҳрамон Ражабов сиймосида ашу озулримизнинг ижобатини кўяпмиз. Ҳозир дунёнинг кўллаб мамлакатларида уни ўзбек ҳалқи тарихининг катта билимдони сифатида билишади ва ҳурмат қилишади. Туркия, Россия, Қозогистон, Озарбайжон, Туркманистон каби мамлакатларнинг кўз мутахассисига айланни кетган – у айни давлатлардаги илмий даражалар берувчи Илмий кенгашлар ва нуфузли ҳалқаро журнallарнинг таҳририят аъзоси ҳисобланади.

Таникли олим, тарих фанлари доктори, профессор Раъно Ражапова (1935 – 2005) илмий раҳбарлиги ва маслаҳатчилигида 1995 йил 9 марта "Фарғона водийсидаги истиқлолчилик ҳаракати: моҳияти ва асосий ривожланиш босқичлари (1918 – 1924)" мавзусида номзодлик, 2005 йил 9 июня "Туркистон миңтақасида совет режимига қарши куороли ҳаракат (1918 – 1924)" мавзусида докторлик диссертациясини муваффақиятли ҳисоблашди. 2015 йилда профессор илмий унвонига сазовор бўлди.

Қаҳрамон Ражабовнинг изланиши уфқлари кенг. Олим қаламига мансуб илмий ишлар – китоблар, тадқиқотлар, дарсликлар, мълумотномалар, илмий ва оммабон мақолалар, тақриз ва сўзбосидаларнинг умуумий адади 1300 дан ортиқ. Шундан 120 таси бевосита китоблар. Жумладан, монографиялар, тарихий рисолалар, солнома ва мълумотномалар, дарсликлар ва ўкув кўлланмалари, бошқа ҳар турли китоблар. Биргина "Ўзбекистон миллий энциклопедияси"нинг ўзига олим 380 ва мақола ёзган. Энциклопедиянинг тарих фани бўйича илмий маслаҳат кенгашининг аъзоси сифатида юзлаб мақолаларнинг ёзилиши ва ташкил этилишида жонбозлик кўрсатди. У "Ислом" ва "Тош-

"Кариси бор уйнинг париси бор" деб бекорга айтишмаган. Катта ҳаёт тажрибасига эга пиру бадавлат нуронийларимизнинг умр йўллари бизлар учун ҳаёт мактабидир. Ана шундай нуронийларимиздан бири 103 ёшли Нормурод ота Ашурор. Узоқ йиллар қишлоқ хўзалиги соҳасининг ривожланиши учун хизмат киғлан Нормурод ота Ашурор 10 нафар фарзанди, 42 нафар набирабси куршовида баҳти, фаровон умргузаронлик қилмоқда. Ижодий гурухимиз отахоннинг ҳолидан хабар олгани унинг хонадонига ташриф буориб, дилдан сұхbatлашди.

Шунингдек, 83 ёшли Жўра бобо Машукоров, Қамбар ая Ражаполова хонадонида ҳам бўлиб, нуронийлар дуосини олди.

Аёл – оила, жамият гултожидир. Аёлларнинг оиласида, жамиятда тутган ўрни, уларни ҳар томонлама кўллаб-куватлаш борасида амалга оширилаётган ишлар хеч кимга сир эмас. Республика маънавият ва маърифат маркази ҳамда Шўрчи туман ҳокимилиниг томонидан "Гўзаллик" маҳалласида ўтказилган "Ўзбекистон тарихида чуқур из қолдириган маърифат-парвар аёллар" лойиҳаси доирасидаги тадбир кўтаринки руҳда ўтди. Тадбир давомида туманинг ижтимоий-иқтисодий ривожланишига ўз хиссасини кўшган, аҳолини, айниқса, ёшлар ва аёлларнинг маънавият дунёкарасиши оширишга хизмат киғлан бир гурух фаол аёллар "Ташаккорнома" ва эсадлик совғалари билан таҳдирландилар.

Ижодий сафар давомида қадими Кушон давлати саройини ўзида акс этирган музейда маънавият тарбиботчилари ва журналистлар иштирокида медиа тур ташкил этиди. Далварзинтепадан топилган гардиш буюмлар, қўйма ёмилар, эр-как ва аёлларнинг турил тақиёнчиларидан иборат жавоҳиротда феруза кўзли, зарҳал иплардан ишланган нафис маржонлар, заргарлик санъатининг ноёб намунаси сифатида ҳозир ҳам ўз қадр-кимматини ўйқотмаган бўйлар сакланётган музей баҳчада катта таассусор колдириди.

Таникли ижодкорлар тумандаги умумтъалим мактабларида ўтказган ижодкор махорат дарслари ўқувчиларда катта қизиқиш ўйғотди. Ижодий сафаримиз поёнига етар экан, барчамиз Сурхондарёнинг то абад мафтунига айланиб қолдик.

**Тўлқин ЭШБЕК,
Ўзбекистон Ёзувчилар ўюшмаси
аъзоси**

ЭЪТИБОР ВА ҒАМХЎРЛИК

тадбирда вилоят ҳокими бу борада тақлифларини ўтга ташлади. Учрашуда таниклилиги ёзувчи, шоирлар билан ҳамкорликда корхона, ташкилотлар ҳамда таълим мусасасаларида мунтазам адабий анжуманлар, мушоиралар, давра сұхbatлари ва танловлар ўтказиш, атокли адабиёт намояндапарининг ўй-музейларини ташкил этиш, маҳаллий ижодкорлардан дарсландир. Албатта, бунинг учун, аввало, қалам аҳолини, айниқса, ёш ижодкорларни мөддий ва маънавий кўллаб-куватлаш, уларга етариш шарт-шароит яратиш талаб этилади. Қашқадарё вилояти ҳокимилиниг олиниди. Йигилишда аждодларимизнинг бой маънавий меросини тарғиб килиб олди. Йигилишда ижодкорлар иштироқида бўлиб ўтган тадбирда таълим мусасасаларида мунтазам адабий анжуманлар, мушоиралар, давра сұхbatлари ва танловлар ўтказиш, атокли адабиёт намояндапарининг ўй-музейларини ташкил этиш, маҳаллий ижодкорлардан дарсландир. Албатта, бунинг учун, аввало, қалам аҳолини, айниқса, ёш ижодкорларни мөддий ва маънавий кўллаб-куватлаш, уларга етариш шарт-шароит яратиш талаб этилади. Қашқадарё вилояти ҳокимилиниг олиниди. Йигилишда ижодкорлар иштироқида бўлиб ўтган тадбирда таълим мусасасаларида мунтазам адабий анжуманлар, мушоиралар, давра сұхbatлари ва танловлар ўтказиш, атокли адабиёт намояндапарининг ўй-музейларини ташкил этиш, маҳаллий ижодкорлардан дарсландир. Албатта, бунинг учун, аввало, қалам аҳолини, айниқса, ёш ижодкорларни мөддий ва маънавий кўллаб-куватлаш, уларга етариш шарт-шароит яратиш талаб этилади. Қашқадарё вилояти ҳокимилиниг олиниди. Йигилишда ижодкорлар иштироқида бўлиб ўтган тадбирда таълим мусасасаларида мунтазам адабий анжуманлар, мушоиралар, давра сұхbatлари ва танловлар ўтказиш, атокли адабиёт намояндапарининг ўй-музейларини ташкил этиш, маҳаллий ижодкорлардан дарсландир. Албатта, бунинг учун, аввало, қалам аҳолини, айниқса, ёш ижодкорларни мөддий ва маънавий кўллаб-куватлаш, уларга етариш шарт-шароит яратиш талаб этилади. Қашқадарё вилояти ҳокимилиниг олиниди. Йигилишда ижодкорлар иштироқида бўлиб ўтган тадбирда таълим мусасасаларида мунтазам адабий анжуманлар, мушоиралар, давра сұхbatлари ва танловлар ўтказиш, атокли адабиёт намояндапарининг ўй-музейларини ташкил этиш, маҳаллий ижодкорлардан дарсландир. Албатта, бунинг учун, аввало, қалам аҳолини, айниқса, ёш ижодкорларни мөддий ва маънавий кўллаб-куватлаш, уларга етариш шарт-шароит яратиш талаб этилади. Қашқадарё вилояти ҳокимилиниг олиниди. Йигилишда ижодкорлар иштироқида бўлиб ўтган тадбирда таълим мусасасаларида мунтазам адабий анжуманлар, мушоиралар, давра сұхbatлари ва танловлар ўтказиш, атокли адабиёт намояндапарининг ўй-музейларини ташкил этиш, маҳаллий ижодкорлардан дарсландир. Албатта, бунинг учун, аввало, қалам аҳолини, айниқса, ёш ижодкорларни мөддий ва маънавий кўллаб-куватлаш, уларга етариш шарт-шароит яратиш талаб этилади. Қашқадарё вилояти ҳокимилиниг олиниди. Йигилишда ижодкорлар иштироқида бўлиб ўтган тадбирда таълим мусасасаларида мунтазам адабий анжуманлар, мушоиралар, давра сұхbatлари ва танловлар ўтказиш, атокли адабиёт намояндапарининг ўй-музейларини ташкил этиш, маҳаллий ижодкорлардан дарсландир. Албатта, бунинг учун, аввало, қалам аҳолини, айниқса, ёш ижодкорларни мөддий ва маънавий кўллаб-куватлаш, уларга етариш шарт-шароит яратиш талаб этилади. Қашқадарё вилояти ҳокимилиниг олиниди. Йигилишда ижодкорлар иштироқида бўлиб ўтган тадбирда таълим мусасасаларида мунтазам адабий анжуманлар, мушоиралар, давра сұхbatлари ва танловлар ўтказиш, атокли адабиёт намояндапарининг ўй-музейларини ташкил этиш, маҳаллий ижодкорлардан дарсландир. Албатта, бунинг учун, аввало, қалам аҳолини, айниқса, ёш ижодкорларни мөддий ва маънавий кўллаб-куватлаш, уларга етариш шарт-шароит яратиш талаб этилади. Қашқадарё вилояти ҳокимилиниг олиниди. Йигилишда ижодкорлар иштироқида бўлиб ўтган тадбирда таълим мусасасаларида мунтазам адабий анжуманлар, мушоиралар, давра сұхbatлари ва танловлар ўтказиш, атокли адабиёт намояндапарининг ўй-музейларини ташкил этиш, маҳаллий ижодкорлардан дарсландир. Албатта, бунинг учун, аввало, қалам аҳолини, айниқса, ёш ижодкорларни мөддий ва маънавий кўллаб-куватлаш, уларга етариш шарт-шароит яратиш талаб этилади. Қашқ

Йўлдош ЭШБЕК

УФК

қизиқ эди болалигимда
бир сўнгизлилка тўсик
ҳазил гап эмас
бир нарида ҳам бор каби уфқ
худди бир шеър бир шеърнинг давоми каби
яна кўнгулда ҳам давомлар
яна руоб бўлиб чалинار
чилдирима бўлиб
чалинар фикр бўлиб
уфқ пул йигиф бермаса-да
кул қилиб
тўплаб кўяр сирлар олами
барибир кул тагида чўфи бор
қизил кул шафак
тагида нурли туғи бор
сирни англагандай бўламан
түф билан фатҳ этилар олам
менинг туғим юрт шодлик
алам...

АЖИБ

қараб кўяр мен сари бир гул
ажаб қараб турар мен томон нуқул

Мадина МУҲАММАД

ОНЛАРИ АЛЛАР
ПУККАН ВАТАН БУ

ВАТАН

Ўзбек деганида ўзлини кўрдим,
Сахишлик, ҳалол излек-рўзлини кўрдим,
Темурдек музазам сўзлини кўрдим,
Оналари алллар тўқкан Ватан бу!

Дўст учун аямас жону жаҳонин,
Каъбадай авайлаб кўнгил маконин,
Меҳрин кўшиб тутар бир парча ноин,
Юздан ортиқ элат сиққан Ватан бу!

Усмон Носири бор, кўкса қалкони,
Шу эл деб томирда кўпирган қони,
Бирдамлиги кўзин очган дунёни,
Балоларни енгиги чиққан Ватан бу!

Дунёни титратмиш муштин зарблари,
Ватан деб фурурга тўлмиш қалблари,
Юртни отадай кўрмиш алллари,
Улуғбеки кўйдан бокқан Ватан бу!

Яссавий ҳикмати – кўнгил маёғи,
Гул очиб, барғ ёзмис сукъан таёғи,
Бир томони водий, воҳа бир ёғи,
Ариқларда шарбат оқкан Ватан бу!

Уруғ қадаб кузда олтин тоғ уйган,
Меҳнат қилиб сурур, лаззатин туйган,
Бир элдир, меҳмондуст, суганни суган,
Қўксига юлдузлар таққан Ватан бу!

СЕН

Кўнглимни етаклаб қошингга бордим,
Товоним қонатди тикан, чағир тош,
Дард босган кўксими минг бора ёрдим,
Мени тушунмадинг,
Эй кўнгли қуёш.
Сен олов, мен тупроқ ва ёки денгиз,
Тафтингга дош бермай қовжиради жон.
Бир ишқ илингандим, кўнглингга тенгисиз,
Мени тушунмадинг,
Йилари осмон.
Жимжим хисларга алданиб ўтдим,
Умримга беизин мурлалди куз.
Ёлғиз сени дедим,
Бир сени кутдим,
Нигоҳи юлдуз.
Ва кўндим йўқлигинг, синов корига,

УФК ҚИЗИК ЭДИ БОЛАЛИГИМДА

гоҳ бошин бурап-да эгиб кўяр гоҳ
боғда мендан бошқа йўқдай урар оҳ
оҳ тортгандай бўлар кулиб турса-да
яна жилмаядир оҳлар урса-да
не ками бор шундай гулнинг билмасман
кимга ноҳуш қарагани билмасдан
менга меҳр кўйган ёки ачингандир
кўрмай деб ҳам кўрмасликдан қочингандир
не бўлса-да яхшиликка йўйдим мен ҳам
меҳр билан қараб-қараб кўйдим мен ҳам...

ХАЁЛ

уртасида бир чироқ
қирмиз нур таратар
бироқ
одамларнинг юзи ҳам қизил
билиб бўлмас кўзларидан
ғам турарми ё қувонч сизи
худди ойнинг куюқ нури остида
худди ой келгандай пешонага
бир ҳузн тараалар кошонага
улкан жамоат
марказида бўлса дейман
чироқ
ой
марказ бўлса дейман
хаёл ҳақиқатга дўнса дейман
хаёл маркази эмас

марказида бўлса ой чироқ
бўлса дейман жамоат юзи порлоқ
чироқ бўлса
бўлса ой
нур олса дейман
чироқ билан ой
жаҳон
ҳойнаҳо...

ШОИР ДЕР

қалам бошин олдим ҳар кун тинмасдан
йўндим чора бўлса суюнтирадим
мени кийнитирмас лекин синмасдан
ундан чиқкан сўзни кийнтирадим.

ОСМОН

сувда синиб-синиб бўлинниб
оий билан суви борар тўлиниб
оинини бир парча каби соҳилга
отиб бориб қарамас у оҳига
кўтарилиб осмон билан тўлин ой
коинотга сифмагандир ҳойнаҳој
сув бағрига бўлиб улар бир хумой
топмагандир сув бағридан бошқа жой
сифмагандай дардим дилга қофозимга
сифмагандай ҳатто маҳзун овозимга
менинг дардим фақат шахсий ишқ эмас
ҳатто шахсий дардим ишқа бир қафас

коинотдан сувга тушган ой каби
сувли коинотдан хориж жой каби
унда ватан бордир унда кўзгу бор
эзгилар ичинда хўрлик эзгу бор!
сиғдиролмас овозим ҳам бағрига
отган каби дарё ойни нарига!

ҚАЙДАСАН

бошимдан имтиҳон кетмас
ерман ҳеч тумтайган бир осмон кетмас

сен-ла қийноқ тунлар хурлик эди бир
қийнаб юборар тонг ҳеч осон кетмас

йўқсанки бу сахар ичра заҳар бор
нафас олмоқда ҳам бу ҳижрон кетмас

ортида очилар бир гул деразам
очилмоқда унга ҳеч имкон кетмас
очилса очилмас унга бир осмон
менки қон алладим ундан қон кетмас
ёғишлар кўксига энди мадормас
балки гул хуш мендан мутлақ жон кетмас

Йўлдош Эшбекни кўр баҳтили кўринур
чексиз ҳижрондан ҳеч бир он кетмас.

ТУН

бағрида тонг бўлса агар
тонг бағрида тун бор муқаррар
баҳтили айрилиқ бор олдинда ҳали
баҳтисиз учрашувлар ортда қолди гўзалим!

ГУЛ
тарар атир учқунга ўхаш
унданам мўл шуъла бўй
қандай гўзал ҳаёт ва яшаш
дунёни кўй!

кўй дунёни!
у ҳам яшасин!
шундай хушлик берганин ўйла
ки инъомин мўлроқ ташласин
илҳомини завқ ила куяла!

бу экинзор гоҳ ёш талаб
раҳмат суви ила сурғоран
гоҳ юракдан ўт-ўтиң қалаб
қора қолгин барғдаги қорин
у гул каби атир таратар
учқун каби...
кўрар кўз керак
басириати борни қаратар
барчага ҳам яхши сўз керак
сўз
у гул каби таратар атир
димогни ёндирадар учкуни
бу уч кунлик дунёга сабр...
ёниб кетар қолган уч куни!

ТОНГ

шаффоғ тумандай кўзимдан ўтар
бу туман ичра нур сўзимдан ўтар
иши нур бўлганинг келар йўли нур
билиман ҳозир не ўзимдан ўтар.

ЁШЛАР ОВОЗИ

ни Раҳмон бовага ўҳшатмадим. Раҳмон
бовани узоқдан илғаш мен учун қийин
эмас, чол гавдали, камига айиқа ўҳшаб
лапанглаб юради.

– Ҳа, келиб қолар. Кимнинг ўғлисанан,
болам?

– Шодумар аканинг.

– А, кимнинг? Қайси Шодумар? Эсим
курсинг, танимадим болам.

– Роҳила опанинг ўғлиман, – де-
дим-у, бўғзимга нимадир тиқилгандай
бўлди. Юзимни терс буриб кетдим.

– Ҳа, бўлди, танидим,— деб қолди
кампир ортимдим. Мен эса ўйчан қадам
босиб борардим. Кўзимдан бир иккни
томон юра бошладим. Бароқ мушумиган ўз
хәтидан мамнундек офтобда тобланни

йўғида. Бароқ садоқатли мушук чиқди.
Кунимиз зўрга ўтиб турган кезларда
ҳам бизни ташлаб кетмади. Кўшнининг
тобуқларига чанг солмади, овқат из-
лаб бир неча кунлаб йўқ бўлиб кетма-
ди. Мана, неча йилдирки, у мен билан.

Вафодор дўстим ёнига чўкиб, мен ҳам
кўшёда тобландид. Кўзим танамни яйрат-
ди. Онам бир қўли билан этагни ушлаб,
узумнинг куриб тўклигандар баргларини су-
пуралайтири. Ҳовлимида дардат кўп эмас,
тўрт туп ўрик, иккни туп узум. Ҳаёлимга
туйкусдан бугун мухим кун эканлиги
урилди. Шаҳдам одимлаб дарвоза то-
мон юрдим.

– Она, бугун Аҳмадларни катта
ўйин. Зўр ўйин бўлади-да ўзимян. Паст
қишлоқ ҳам кепади.

– Ҳай болам, қорнингни тўқла-
дингми?

– Ҳа-ҳа, она, кеч қолмай, ўйнга кет-
тим, – деб шошиб дарвоздадан чиқиб ке-
тарканман оном ортимдан:

– Ҳай бола, кунни кеч қолиб қайтма-
гина тагин, – деб тайинлайди.

– Ҳўй она, – деб юғуриб кетдим.
– Ҳа, бизнинг қишлоқ ютади, бизда
Ином бор.

– Битта ёнғоққа шунчами, ол, бари
сенини, менинг дадамнинг ёнғозкори
бор, – деб аламидан тўнгиллади Бакир.
(У паст қишлоқдан. Уйимиздаги меҳмон-
ларга кўйиладиган чойнақдек бақалоқ,
кавушни ҳеч қаҷон тўғри киймайди, суд-
раб юради, бойнинг боласи.)

– Э-е, менинг дадамнинг ери катта.
Ҳозир шу ерининг бир парчасида
йўнаялимиз, холос, – деб мақтана кетди
Аҳмад. Аҳмадни бир кўрганда ўзбекка
ўшумтасиз. Баланд бўйли, чал юзини
кулоқка яқин жойида тумгадек холи
бор. Шундай қилиб, ҳамма дадаларини
мақташга тушиб кетди..

– Бўлди, ўйнда мен ютдим. Ҳасад
қисалариган ўзларинг.

– Ҳа, энди ёнғоқли бойвачча бўлди-
ларми? Ҳўш, сенинг дадангнинг нимаси
бор? Гапирсанг? – деб менинг қистов-
га олди Бакир. Ичим ёниб кетди. Ҳудди
ўғрилик устида кўлга тушган одамдек,
тилим алланмай қолди.

– Один сўра-чи Бакир, ўзи дадаси
бормикан? – деби Аҳмад кулиб. Колган-
лар ҳам кула бошлади. Аҳмадни шу га-
нидан кейин юзидаги холи кўзимга жуда
хунарни кўриниб кетди. Шарт юлиб олгим
шундай ёнғоқларим тушиб кетди.
Онада нарида турарди.

– Болам, Ином!..
Наҳот? Аввалига ичимга сифмадим.
Елдек учбони кетишини хоҳлар-
дим.

– Йўқ, моможон, – деб йўлга тикили-
ларни кетарди. Ташнига юнайтирилди.
Онам мимадир кетарди. Ташнига юнайти-
рилди.

– Ҳа, дадам бор! Улар ҳарбий хиз-
матда, ҳали кўксими тулдириб медал-
лар билан келади, мен ўшдан кулашади.

Орамизда бир қадам масофа қолган эди.
Кўзимни чирт юмиб, кўлларим билан
кўкрагидан итариб тутхадим. Айни шу
тадида нарида турарди.

– Болам, Ином!..
Наҳот? Аввалига ичимга сифмадим.
Елдек учбони кетишини хоҳлар-
дим.

ХИКОЯ

Ватаним дейдиган одамлардан. Мен дадам билан фарҳанаман. У кишидек бўлишни

хоҳлайман... Шундай ширин ўйлар сурিб
ёттанимда онам хонага иккита коса кўта-
риб кирди.

– Болам, тур, юзингни юв, овқатлан-
миз, – деди қизарган кўзларини мендан
олиб кочиб.

Ўғри мушукка ўҳшаб коса ичига кўз
қирмини ташладим. Қатиқ экан. Қатиқ
яхи таом. Нон тўғраб есангиз, ҳа, яна
шакар солиб иссангиз, ох, зўр бўла-
ди-да ўзиям. Юзимни юваби. Эшикка
яқин деворга бир мих қоқилган. Унга
яхши эшилдири. Лекин мадамнинг белоги билан дўплиси
илингдан. Мана, неча йилдирки, унга ҳеч
ким тегинмайди. Чанг босиб колган. Қи-
зиқиб сўрадим:

– Она, нега шу дўпли билан белоққа
хеч кўн теккимайзисиз?

– Буларни даданг ўзи илиб кетган.
Чангни ҳам, насиб, дадангнинг ўзлари
келиб қоқсинг, дайман, – деб онам, михга
тиклилай халб суриб қолди. Нималар

Давоми, бошланиши 1-саҳифада

Хўш, ўша пайтдаги совет мактаби битирувчилари орасидан Раъонга ўҳашини топиш мумкиниди? Эҳтимол, Абдулла Қодирий бу билан ўз замонасинг ўғил-қизлари диний ва дунёвий илмлар тенг ургатиладиган мактабларда таҳсил олишини орзу қилган, ўз даврида юзага келган барча иллатларнинг олдини олишнинг ягона йўли шу эканлигига ишора қиласидир.

Адаб Солих маҳдумнинг асосий хислатларини бирма-бир санаб, фикрини шундай хотималайди: “Нима бўлгандга ҳам маҳдум ўз замонасинг энг олдинги домлаларидан, Кўкён аксариятнинг саводхон бўлишларига сабаби устоzlардан, ҳатто улуф хизматларга киши етишириб бергучи нодир муаллимлардан эди”. Демак Солих маҳдум ўз даврининг зўр муалими. Кўкён ёшларининг саводини чиқаришда кўп заҳматлар чеккан. Унга берилган таърифдаги “нодир” сузи ўзбек лугатидаги “сийрак, кам учрайдиган”, “камеб”, “кимматбахо”, “бе-бахо”, “аси” мазноларида келади.

Яна бир ўринда: “Солих маҳдум 1230 – 1290 ҳижрий йилларда “Ҳўқанди фирдавсманд”да яшаган бир муаллим ва имом, ўз замонасинг истило(атами)си билан айтганда, “мактабдор домла”дир”, дейилади. Демак, адаб ёшларга мукаммал таълим-тарбия бериб, ўз маърифаати билан миллатни шарафлантирувчиларга фидавас, яъни жаннат болганини раво кўради.

Адаб Солих маҳдумнинг айрим хислатларига ҳам алоҳида тўхтадали. Хусусан, у мактабдор домла бўлатуриб ямоқ кийим кияди. Нега? Биринчидан, Маҳдум отадан ёш қолиб, ҳаёта кўп кийинчиликлар курган. Иккинчидан, зоҳиран хасисор кўринисада, фақиридан малолланмайдиган ўтиқоди олади. Зеро, Пайғамбаримиз (с.а.в) фақирилиги билан фахрланганлар.

Маҳдумнинг таҳсинга сазовор томонларидан яна бири: агар шогирлари дарс тайёрламаса, уларни урмас, дўк уриб койиб қўяди. Мана шу одоби билан узларнинг муҳаббатини қозонган эди. Амма ўз фарзандлари тарбиясида жуда қаттиқўл эди. Раъононинг саккис ёшли укасига: “Қараб турчи, сен Махмуд, отанг келгана айтмасми?!.. Тунов кунги чишиб эсингдан чиқдими?” деб сўйор ҳоҳнага илтимос қилипти. Бу мумомала одобининг яна бир чиройли кўришидир.

Солих маҳдум хотини Нигор хонимнинг хам саводини чиқариб, “отин ой” қилган. Табиики, она саводли бўлса, фарзандлар тарбијаси ҳам яъши бўлади.

Асарни ўқишида давом этамиш. Хоннинг саройидаги мирзопардан бири – Анварнинг якин дўстси Султонали Солих маҳдумдан Анварни буш муншийлик (саройда ёзув ишларини олиб борадиган котиб) ла-возимида ишлашга кўндиришин сўрайди.

«МЕХРОБДАН ЧАЁН»НИ ҚАЙТА ЎҚИБ...

Шунда Солих маҳдум: “Башарти Анвар буш муншийлик вазифасига ёрлиф олгудек бўлса, бу лавозимоти адо кила олуми?” деб сўрайди. Устознинг андишасига қаранг. Бойликини, “тублаб туғишидан бошқани” билдиригандиган маҳдум, агар шоғирди саройда мансабга минса, “йигаётган”лари янада кўпайишига ақли етса ҳам: “Анвар бу вазифани уddyалай оладими?” деб ўйла-яти. Маҳдум Султоналидан ижобий жавоб олса-да: “Ёшлик, кам таърибалик ҳимас-мукин?”, дейди. Султонали унга ҳанфия мазҳаби асосчиси Имоми Аъзамни эслатади. Ҳойнарой, ёзувчи бу ерда ҳам ўқувини яна бир бор исломий қадриялар билан танишишига уринган кўринади.

Энди “Ўпка ва ҳазил” фаслидан ўқиймиз:

“Анвар маънолик ҳазилни ташлаб чин ҳазилга ўтди:

– Мехмоннинг корни оч, Раъно...

– Мехмоннинг вазифаси, – деди Раъно жавобан, – иззати билан ўтириши ва олдига кўйган нарсани маҳтаб-маҳтаб ейиштир...

Бу ўринда меҳмондорчилар одоби ҳақида таълим берилгандек. Меҳмондорчиларда гоҳ уни, гоҳ буни олиб кел, деб бўйруқ берётгандиган одамни бир кўз олдингизга кептириб кўринг, парчанинг теран моҳиятини тушунасиз.

“Хайриҳох бир одам” фаслида тасвири-ланишича:

– Баракалла, – деди Шахидбек. –... Домод(кўё)лик учун наасадан илгари иму адан, фазлу камол лозимдирким, бу ҳам ўзларидан махвий эмас”.

Адаб бу гаплари билан куда танлашда инсонларнинг нааси, наасабига ё бойлигига эмас, одоби, имлага ўтибор бериш керак, демоқчи.

Айниқса, “Бахмалбофда факир бир оила” фаслида Салим бўёқчи оиласида дарс тайёрламаса, уларни урмас, дўк уриб койиб қўяди. Мана шу одоби билан узларнинг муҳаббатини қозонган эди. Амма ўз фарзандлари тарбиясида жуда қаттиқўл эди. Раъононинг саккис ёшли укасига: “Қараб турчи, сен Махмуд, отанг келгана айтмасми?!.. Тунов кунги чишиб эсингдан чиқдими?” деб сўйор ҳоҳнага илтимос қилипти. Бу мумомала одобининг яна бир чиройли кўришидир.

“Ерлик бериш маросими” фаслида тасвири-ланишича, Худоёрхоннинг буш муншийликлари бериш ҳақида фармонидан, деб ёзилади. Солих маҳдум шариат бўйича етим болани гўдаклигидан асрар, ўзи тарбия қўлган бўлса-да, хотини Нигор ойимга: “Анвар балоғатга етади. Сен билан Раъонга шаръий номаҳрам, ундан қочишиларинг лозим”, дейди. Аммо мағафати устунлик қилиб, бунга учна ўтибор бер-

майди. Натижада Анвар билан Раъононинг ишқий муносабатлари юзага келади. Адаб ўз асари билан бундай ҳолатлар салбий оқибатларга олиб келишидан огоҳхантира-ётгандек туюлади.

Энди китобдаги “Адрас тўн ва ис-сиқ нон фожиъси” фаслига тўхтальсан. Саройдан суюнчига келган йигитага тўн танлашда маҳдум оиласида машмаша кўтарилиди. Маҳдум адрас ўрнига бўз тўн бермокчи бўлади. Шунда Раъно: “Бўз тўн бермaganдан, бермagan яхши... Аразимаган нарса учун Анвар акамни уялтирасизми?”, дейди. Раъононинг ёнига Нигор ойим ҳам кўшилади: “Киши уятлик бўлмасин, Раъно”, дейди.

Бу ерда Нигор ойим: “Раъно”, деб маҳдумга мурожаат этяптими, ёки қизигами? Малумки, бизда эр-хотин бир-бирини бош фарзанднинг исми билан атаси одоб санаған. Шунинг учун ҳам Нигор ойим гапининг давомида: “Ҳай, Раъно! Нонларинизнинг суви қочган, ҳамир қилишга вакт оз, бозордан иссиг нон олдирасизми?” деб маҳдумга мурожаат этади. Ётибор килинча, Нигор ойим эрига: “Нон олдиринг!” деб ўтганини эслайман. Айтишларча, Жосиган бўйирик бўйириб, балки “нон олдирасизми?” деб сўйор ҳоҳнага илтимос қилипти. Бу мумомала одобининг яна бир чиройли кўришидир.

Адаб асарларида табиатнинг тунги манзаралари ҳам ниҳоятда гўзал ва мажозий тасвириланади. Кекса тикорати Абдураҳим Бобохонов ҳикояси:

“Абдулла акам билан бўлган бир сухбатда:

– “Мехробдан чай”да бир жумла бор, тушунмадим, – дедим.

– Қайси?

– “Гумбази нилигун қандилида шамъи кофурйлар ёкила бошланган эди”.

Бу мумомала одобининг яна бир чиройли кўришидир.

Адаб асарларида табиатнинг тунги манзаралари ҳам ниҳоятда гўзал ва мажозий тасвириланади. Кекса тикорати Абдураҳим Бобохонов ҳикояси:

“Абдулла акам билан бўлган бир сухбатда:

– “Мехробдан чай”да бир жумла бор, тушунмадим, – дедим.

– Қайси?

– “Гумбази нилигун қандилида шамъи кофурйлар ёкила бошланган эди”.

Бу мумомала одобининг яна бир чиройли кўришидир.

Адаб асарларида табиатнинг тунги манзаралари ҳам ниҳоятда гўзал ва мажозий тасвириланади. Кекса тикорати Абдураҳим Бобохонов ҳикояси:

“Абдулла акам билан бўлган бир сухбатда:

– “Мехробдан чай”да бир жумла бор, тушунмадим, – дедим.

– Қайси?

– “Гумбази нилигун қандилида шамъи кофурйлар ёкила бошланган эди”.

Бу мумомала одобининг яна бир чиройли кўришидир.

яашши мумкини? Қоровулнинг дастурхонини кузатамиз: “Тойир ака қозидаги тутунни очиб тўрт-бешта нон, бир хович кattaқурғон магиз олиб, кичкина баркашга солди”. Бечора хизматчи иссиқ оқват ҳам ёёмаса керак. Маошининг камлигидан Сафар бўзчи билан ёзда мардикор ишлайди. Анвар эса саройдаги тўкин, аммо “фиски-фасод”га тўла ҳаётдан ана шу “шоирона” турвешона” ўтириши афзал кўради.

Тойир аканинг камбагалик, йўқилик туфайли уйланб бала-чака ортиромлагани, аввало, тақдирдан. Кейин, “Фарғонани ўрусларга жонлик кўрсатиш учун, ялтираган шону шавкат билан” хон салтанатининг кўзбўямалиги сабаб бўлса керак. Агар хонлар тўрт ойлаб тўй бериб, икки юзлаб тандирда нон ётириб, катта дош қозонларда оша дамлаш ўрнига, халкнинг ахволини ўнглаш ва ватан салоҳиятини қучайтириш ҳаракатида бўлганлариди, эҳтимол, асадаги Тойир ака сингариларнинг турмуш тарзи мутлако бошқача бўлариди: “Анвар кўзгалар экан, ёнчиғидан бир тилло олиб, Тойир ака узатди. Тойир ака билими, билмасдими, ҳар холда тиллони кўлига олғандан сунг, яна тез қатаририб берди”.

Анварнинг тантлигини қаранг. Эҳтимол, Тойир ака анчади бери кўлига тилло танга олмагандир. Энди шу тилло тангани “сародаги хирсдан тўк муншийлар” у “ҳаром ўлган эшакнинг ҳалоллигига фатво берувчи муфтилар”дан бирига бериб кўрингчи, қайтарармикан?

Романинг “Кўркунч бир жасорат” фаслида Султонали Худоёрхон томонидан баримта (гаров) эвазига кўлга олинидан. Бу хабарни эшигтан Анвар дўстини куткариши учун ўзини хонга топширишга карор қулади. Филология фанлари доктори Эргаш Рустамов “XV аср адабиётининг бошқа шарқий адабиётлар билан киёсий ўрганишининг бъазми масалалари” номли илмий ишида ёзишича, “Анварнинг хонга бориб шарқийларни тарзи таънидиган олини таънидиган” деб ўтириб берди. Мадрасага талаба қабул қилишда факат маҳаллийчиликка ётибор бериб, мударрис томонидан ийўл кўйилеётган катта “камчилик”лар кўлгига саҳналар орқали аччиқи. “Катта сув ёндиға ҳужра шиғида ҳақиқи (ески) пўстунга ўралаб турган корову” тасвирига қаранг. Кўптиқи коровулини ўзини ҳонга топширишга карор қулади. Филология фанлари доктори Эргаш Рустамов “XV аср адабиётининг бошқа шарқий адабиётлар билан киёсий ўрганишининг бъазми масалалари” номли илмий ишида ёзишича, “Анварнинг хонга бориб шарқийларни тарзи таънидиган олини таънидиган” деб ўтириб берди. Мирзо Анвар оиласининг Кўконга қайтишининг иккинчи сабаби ҳам бор. Ҳалқимизда: “Ўз ўйим, ўлан тўшагим”, деган гап бор. Балки Анвар ўз она юртига кетиши хоҳлагандир. Ахир, инсон табиатида киндиқ кони тўклилган жойга қайтиш истиғат бўлади-ку.

Романинг нега айнан “Мехробдан чай” деб номланганини ҳам сўровчилар кўп. “Чаённинг намоиши” фаслида куйидаги парчани ўқимиз: “Бу кеч масжид ҳужраси яна обод, катта шамъни токчага кўндириб, очик танчага писта кўмур солиб берди. Чунки унинг бўлини ҳонга топширишга карор қулади. Филология фанлари доктори Эргаш Рустамов “XV аср адабиётининг бошқа шарқий адабиётлар билан киёсий ўрганишининг бъазми масалалари” номли илмий ишида ёзишича, “Анварнинг хонга бориб шарқийларни тарзи таънидиган олини таънидиган” деб ўтириб берди. Мирзо Анвар оиласининг Кўконга қайтишининг иккинчи сабаби ҳам бор. Ҳалқимизда: “Ўз ўйим, ўлан тўшагим”, деган гап бор. Балки Анвар ўз она юртига кетиши хоҳлагандир. Ахир, инсон табиатида киндиқ кони тўклилган жойга қайтиш истиғат бўлади-ку.

Сайид Имомиддин Насимиининг асси:

Бу ҳаётнинг синови, сизларга бир ўйинми, Шу шўрлик кекса аёл онами ё бўюмми?

Ҳамма улуш сизники, бир чўпни ҳам олмайман, Отамдан қолган мерос –

мен онамни танлайман”, –

Асарнинг бу жойи – хотима қисмини ҳаяжонсиз ўтиб бўлмайди. Бошқача айтганда, иккинчи қиз она шахсига ташаббуси тушуниб етади ва ўтай она пойига баш уриб, уни ўзи билан ўтириб берди. Асарнинг шоирини ўзини ҳонга топширишга кетишига ўтади. Шоирини ўзини ҳонга топширишга кетишига ўтади. Асарнинг шоирини ўзини ҳонга топ

Галерея:

Дениз манзараларини моҳифона тасвирига таникли фассом
Иван Айвазовский ижодидан намуналар

Манзара (1859).

Туни денизда бурон (1849).

Қадими шахар (1850).

Шаҳарнинг гавжум йўлагида танишмни кўриб қолдим. Сұхбатимиз қизигандан қизиди.

— Ака, ўтган ҳафта Салимнинг тўйида кўринмадигиз, — гап бошладим.

— Ҳа, ўша куни ишхонада навбатчилик.

— Анчадан бери бунасанги тўйни кўрмаган эдим, — гапимда давом этдим. — Жуда файзли бўлди. Тахминан уч юзга яқин жой тайёrlangan экан. Санъаткорлар гурухининг қўшиклари мазмунли, мирики тингладик. Айниқса, сўз усталари тўйни роса қизидишиб. Баландпарвоз табриклар, бир тўда бўлиб, ўтгара тушиб олиб, бачкана қиликлар килиб ўйнашлар йўқ. Хуллас, дам оладиган тўй бўлди.

— Кўпчилик шундай деяти, — гапимни тасдиқлади. — Ўзинг нега Эргашнинг тўтига бормадинг? Менимча узокроқ қариндошсан, шекилли.

— Хизматдан кеч қайтдим. Кеч қолганим, устига куруқ кўл билан киргани имандим. Келлингиз тогора кўтариб борди. Оғзишининг “Йўл бўлсин, хўжайн?” деган саволидан энсам қотиб, ана тўю, мана тўй, деб бирам мактади...

— Ҳақиқатда шундай бўлди. Ўзиям, беш юз кишига етадиган жой экан-ов. Кўйилган ноз-небъматларга гап йўқ. Ичимликлар хили билан. Санъаткорларнинг баъзиларига навбат тегмади. Тўй эмас, концерт-шоу. Шовқин-сурондан ёнгинанга ўтирган одамнинг гапини ёшитмайсан.

ОШГА...

ХАЖВИЯ

— Кўпчилик шундай деяти, — гапимни тасдиқлади. — Ўзинг нега Эргашнинг тўтига бормадинг? Менимча узокроқ қариндошсан, шекилли.

— Хизматдан кеч қайтдим. Кеч қолганим, устига куруқ кўл билан киргани имандим. Келлингиз тогора кўтариб борди. Оғзишининг “Йўл бўлсин, хўжайн?” деган саволидан энсам қотиб, ана тўю, мана тўй, деб бирам мактади...

— Ҳақиқатда шундай бўлди. Ўзиям, беш юз кишига етадиган жой экан-ов. Кўйилган ноз-небъматларга гап йўқ. Ичимликлар хили билан. Санъаткорларнинг баъзиларига навбат тегмади. Тўй эмас, концерт-шоу. Шовқин-сурондан ёнгинанга ўтирган одамнинг гапини ёшитмайсан.

Асрор СУЛАЙМОНОВ

НУРОНИЙЛАР МАМНУН

Тошкент вилояти Бўстонлиқ туманидаги “Товоқсој” сиҳатгоҳи 1985 йили ўз фоалиятини бошлаган. Юртимизнинг барча вилоятларидан келган нуоронийлар, ногиронлиги бўлганилар, уруш ва меҳнат фахрийлари билан ҳамиша гавжум. Маскан асосан нафас ийллари, асаб, таян ҳа-

ракат тизими касалликларини даволашга мўлжалланган.

— Даволаш бўлимида физиотерапия, электро массаж, гидро терапия, озокерит, умуртқа погонасини тракцион ва меҳнат усуслу тортиш, табиий гиёхлардан тайёрланган ичимликлар истеъмол қилиш хона-

лари мавжуд. Даволаниш учун келганларга малакали шифокор ва ҳамширалар хизмат кўрсатмоқда, — дейди сиҳатоҳ раҳбари тиббий фанлари номидоди олий тоифали шифокор Абдурашид Носиров. — “Товоқсој” сиҳатгоҳи денгиз сатҳидан 1200 метр баландликда жойлашган бўлиб, эсаётган майин шабадасининг ўзи бир даводир. Олии гектар бодга ўн-ўн иккى хилдаги мевали дарахтари мавжуд. Ҳар бир бўлимда шашка, шахмат, стол тенниси мавжуд. Дам олувчиларнинг бўш вақтларини кўнгилли ўтказиш учун адабий-бадий кечалар уюштирилади. Пойтахтдан келган таникли сўз усталари, санъаткорлар билан бўладиган тадбирлар даволанувчilar кайфиятини янада кўтаради.

— Бир неча кундан бери дам оляпман, — дейи сухбатга кўшилди Самарқанд шахридан келган отаҳон Феруз Усмонов. — Кўплаб сиҳатоҳларда бўлғанман. Бу ҳам менга манзур бўлди. Бизларга ҳизмат кўрсатетган оспазлар ва муолажаларимиз учун шароит яратиб берган барча хизматчилардан миннатдоримиз.

Даврон АҲМАД

Суратда: Кардиолог Махсума Фуломова. Муаллиф олган сурат.

Устоzlар ҳақида гап кетганда беихтиёр “Сен одамларга бир йил яхшили қўлмокчи бўлсанг, буғдой эк, ўн йил яхшили қўлмокчи бўлсанг, тавлим-тарбия бер”, деган ҳикмат ёдимизга келади. Бу бежиз айтилмаган. Устоzlарни қадрлаш, улар меҳнатига таҳсина айтиш барча за-

қанча тўлқинланиб гапирсан оз. Устоz мисоли машҳалдек, ўзи ённи, ўзгалар йўлини ёртишига умрни багишишган фидойи инсонидор. У меҳр-муҳаббат, зэгули рамзи. Зоро, у боланинг мургак қалбига илм зиёсини сингдириш, отона, Ватанга меҳр хиссими уйғотиш йўлида тинимизиз изланишида.

Ийлар давомидаги қизиқишим, устоzlарга бўлган меҳрим бугун мени ана шундай машиқатлаштиришни шаради. Ийларни шишинг этапидан маҳкам тутишга ва устоз деган номни улуғлашдек касбга ёриштирид. Ўзининг касб байрамини

монларда ҳам улуғ амаллардан саналган. Шуларни ўйлар эканман, орзу-интилишларга тўла болалик ийларим, илк бора қўйимга қалам тутқазган биринchi ўқитувчим кўз опдимда гавдаланади.

Бизнинг ҳар бир саволимизга эътибор ва босиқлик билан ечим топиб, элнинг назарида бўлган муаллим ҳақида

нишонлаш арафасида турган устоzlар орасида бўлиш менга катта масъулият юклайди. Бу масъулият ортидаги меҳнат ҳамиша шараплидир.

Барноҳон САДРИЕВА, Шофириён туманидаги 24-ўрта мактаб ўқитувчisi

ЁШЛАР ОВОЗИ

Ёшлигимда – анча илгари, Мен тог эдим – бошимда булут. Юз минг ийлар ўтди галма-гал... Қироатим – сукут. Ибодатим – субут.

Иссиқ ийлар теграмда дайдиб, Чарх урдик, жуда шахт билан. Яна қанча яшардим, айтинг, Йўқлик қадар соқин дил билан?

Сабр дея кўп урди юрак, Узоқ ийлар шу кўйда ётдим. Исаён истаб кўпиди юрак, Мен ўзимни тош қилиб отдим.

Миллион ийлар ўтиб, ким билар, Қум бўларман – арзимас, унту. Ҳашандо ҳам зарра дил билан Қироатим – сукут. Ибодатим – субут.

Хидламанг бу гулларни, Үқинасиз, йиғлайсиз. Муштаджонингиз билан Еру кўкка симайсиз, Ҳидламанг бу гулларни.

Шу гулларга ранг бўлиб Маҳзун ўтгар умрингиз, Ҳазон каби сарфайиб, Увол кетар ҳонингиз, Ҳидламанг бу гулларни.

Сиз кўрган шу алвон ранг – Кимнинг қони бўлган-да. Эслашмайди сизни ҳам, Бу гулларни кўрганда, Ҳидламанг бу гулларни.

Сизга аста айтдим-ку, Ишонсангиз нетардид! Айтуб кетин ҳаммага, Ҳеч бўймаса кетарда, Ҳидламанг бу гулларни!..

Хаёт билан келишиб олдик, Ҳатто бир қур кулишиб олдик.

Кулмайдиган бўлди устимдан, Энди мен ҳам ундан кулмайдман. Ҳафамасман туғилганимга Ва ўлсам ҳам хафа бўлмайдман.

Кўзларига шарт бўкиб, айтдим: “Шартаринг бор менга, Ҳуёх, қандай? Гоҳ енгилиб бераман, майли, Ҳуёлмим билан кураш тушгандай”.

Ҳукм Ҳудо ҳаққидир азал, “Бу яхши” – деб ёки “Бу ёмон”. Бандалари ҳукм қилишса, Мийғимда кулиб қўяман.

Байрамимдид Ҳудо берган кун (Йиғласам-да кулганим билан). Кутласангиз бўлади ҳатто Туғилмаган кунларим билан.

Ҳаёт билан келишиб олдик, Ҳатто бир қур кулишиб олдик.

Эҳтимол, севмадим сизни ҳеч қаҷон, Ҳунда нега кўнди ҳижронга кўнгил? Сизсиз ухлаш оғир, уйғониш оғир, Аммо нафас олиш енгил!..

Учалик оғримай қўиди димл ҳам, Ғурур араз қўлса, ундан-да нари! Ҳуллас, бу дүнда борлигингизнинг На-да зарури бор, на-да зарари.

Мана қаранг, сизни соғинмай қўйдим, Йиғлаш ҳам эсимдан чиқмоқда секин... Лекин...

Ҳеч қизиғи қолмади энди, Жоним керакмасми? Олинг, сизга текин.

Балки, севмаганман сизни ҳеч қаҷон...

Азизбек ҲАҚИМОВ

Муассис:
ЎЗБЕКИСТОН
ЁЗУВЧИЛАР УЮШМАСИ

Ҳамқоримиз:
jizo
akfa

Таҳририятга келган ўлжемалар таҳсил этилмайди ва муаллифларга қайтарилмайди. Муаллифлар фикри таҳририят нуқтаи назаридан фарқланши мумкин.

Масъуд котиб: Асрор СУЛАЙМОНОВ
Навбатчи мухаррир: Шуҳрат АЗИЗОВ
Сахифаловин: Нигора ТОШИЕВА

Газета 2014 йил 26 ноябрь. Ўзбекистон Республикаси Президенти Администрацияси хуруридаги Ахборот ва оммавий коммуникацияр агентлигига томонидан 0283 ракам билан рўйхатта олинган. Адади - 924. Буюртма Г - 944. Ҳажми - 3 босам табоб, А-2. Нашр кўрсаткичи - 222. Ташкилотлар учун - 223. 1 2 3 4 5 6

“Шарқ”
нацирет-матбаба
акциядорлик компанияси
босмахонаси.

Босмахона манзили:
Буюк Тўрон кўчаси,
41-й.

Босишига топшириш вақти - 21.00.
Босишига топширилди - 21.35.

ЖУМА КУНЛАРИ
ЧИҚАДИ

Сотудва наҳри эркин.

